

ЖУРБА Ігор

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-2554-0914>
e-mail: igor.zhurba@ukr.net

ГРИНДІЙ Оксана

старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-8590-9074>

ГРИГОР'ЄВА Людмила

доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0003-4527-6169>

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДІЛЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглянуто туристичний потенціал Поділля як унікального регіону України з багатими природними, історико-культурними та етнографічними ресурсами. Варто зауважити, що Поділля завдяки своєму географічному положенню, сприятливим кліматичним умовам та багатій культурній спадщині, володіє значним туристичним потенціалом. Це є характерною складовою розвитку туризму в Україні, де наявність таких ресурсів розглядається як важлива передумова для розвитку туристичної галузі. Стаття присвячена комплексному аналізу туристичних можливостей Подільського регіону. Зазначимо, що автори аналізують сучасний стан туристичної інфраструктури Поділля, включаючи готельно-ресторанний бізнес, транспортну доступність та інформаційне забезпечення. Вони відзначають як позитивні аспекти, так і проблеми, що потребують їх вирішення для підвищення привабливості регіону для туристів. Ця тенденція відповідає сучасним методичним підходам до оцінювання туристичного потенціалу регіонів, які передбачають комплексний аналіз різних складових. У статті також розглядаються перспективи розвитку різних видів туризму на Поділлі, зокрема екологічного, культурно-пізнавального, гастрономічного, активного та оздоровчого. Авторі наголошують на необхідності впровадження нових технологій та підходів для підвищення конкурентоспроможності регіону на туристичному ринку. Отже проаналізовано сучасний стан туристичної інфраструктури, виявлено основні проблеми та запропоновано напрями розвитку туризму в регіоні. Загалом, стаття є цінним внеском у дослідження туристичного потенціалу Поділля, надаючи ґрунтовний аналіз сучасного стану та окреслюючи можливі шляхи розвитку туризму в регіоні.

Ключові слова: Поділля, туристичний потенціал, історико-культурні ресурси, природні ресурси, перспективи розвитку, туристична інфраструктура.

ZHURBA Igor, HRUNDII Oksana, HRYHORIEVA Liudmyla

Khmelnitskyi National University

TOURISM POTENTIAL OF PODILLIA: CURRENT STATUS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article examines the tourist potential of Podillya as a unique region of Ukraine with rich natural, historical, cultural and ethnographic resources. It is worth noting that Podillya, due to its geographical location, favorable climatic conditions and rich cultural heritage, has significant tourist potential. This corresponds to the general trends in the development of tourism in Ukraine, where the availability of such resources is considered an important prerequisite for the development of the tourism industry. The article is devoted to a comprehensive analysis of the tourist opportunities of the Podillya region. It should be noted that the authors analyze the current state of the tourist infrastructure of Podillya, including the hotel and restaurant business, transport accessibility and information support. They note both positive aspects and problems that need to be solved to increase the attractiveness of the region for tourists. This trend corresponds to modern methodological approaches to assessing the tourist potential of regions, which provide for a comprehensive analysis of various components. The article also considers the prospects for the development of various types of tourism in Podillya, in particular ecological, cultural and educational, gastronomic, active and health tourism. The authors emphasize the need to introduce new technologies and approaches to increase the competitiveness of the region in the tourism market. Thus, the current state of the tourism infrastructure is analyzed, the main problems are identified and directions for the development of tourism in the region are proposed. In general, the article is a valuable contribution to the study of the tourism potential of Podillya, providing a thorough analysis of the current state and outlining possible ways of developing tourism in the region.

Keywords: Podillya, tourism potential, historical and cultural resources, natural resources, development prospects, tourism infrastructure.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Актуальність дослідження визначається кількома ключовими чинниками: зростанням внутрішнього туризму в Україні, адже через обмеження міжнародних подорожей та зміни у туристичних уподобаннях

українців, внутрішній туризм став одним із головних напрямів розвитку галузі. Поділля є одним із найперспективніших регіонів України для подорожей, що підтверджується зростанням внутрішніх туристичних потоків у 2023–2024 роках. Спостерігається розвиток сталого та екологічного туризму, адже світові тенденції розвитку туризму орієнтуються на екологічність та відповідальне використання природних ресурсів. Поділля, з його природними національними парками, заповідниками та окремо взятим Дністровським каньйоном, воно має великі перспективи для екотуризму та зеленого туризму. Зазначимо, історико-культурна цінність регіону полягає у тому, що на території Поділля зосереджена велика кількість історичних пам'яток національного та світового значення (Кам'янець-Подільська фортеця, Меджибізький та Збаразький замки, сакральні споруди). Розвиток культурно-пізнавального туризму сприяє популяризації історичної спадщини України на міжнародному рівні; та впливе на економічну складову туризму. Туристична галузь сприяє зростанню регіональної економіки, залученню інвестицій у сферу гостинності та розвитку малого бізнесу. У 2023 році дохід від туристичного збору на Поділлі зріс на 12% порівняно з 2022 роком, що підтверджує економічну доцільність розвитку цієї сфери; Необхідністю вдосконалення туристичної інфраструктури, адже незважаючи на великий потенціал, туристична інфраструктура регіону потребує покращення, зокрема транспортної доступності, модернізації готельного бізнесу та розвитку цифрових технологій у туризмі [1].

Зауважимо, дослідження туристичного потенціалу Поділля проводилися різними науковцями, які у своїх працях акцентували увагу на окремих аспектах регіону. Зокрема, Ольга Пластицька [8], науковець – дослідник, реставратор у своїх працях вивчала архітектурну спадщину Поділля, зокрема Кам'янець-Подільського із його фортифікаційними та сакральними спорудами. Даний науковець досліджувала багато унікальних сакральних та фортифікаційних споруд на Поділлі, зокрема Свято – Покровську церкву - фортецю, а також замок у с. Сутківцях. Тоді, як Анна Ховалко [12] досліджувала практичне використання у сфері туризму карстових печер Поділля, аналізуючи їх морфометричні показники та мікрокліматичні особливості для розвитку спелеотуризму. Інший дослідник Володимир Халайцан [11] аналізує суспільно-історичні, зокрема палацо - паркові туристичні ресурси Поділля, оцінюючи історико-культурні, подієво-інформаційні та біосоціальні аспекти для формування механізмів функціонування туризму в регіоні. Варто зауважити, у своїх наукових працях проф. Клавдія Кілінська [5] досліджує систематику та оцінку рекреаційно-туристичного потенціалу регіонів, зокрема Поділля, аналізуючи класифікацію природних ресурсів та оцінку історико-культурного потенціалу для рекреаційно-туристичної діяльності. Про те ряд напрямів, зокрема етнографічні особливості та народні промисли, агроекотуризм, інноваційні форми туризму потребують глибшого вивчення та додаткового дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є аналіз сучасного стану туристичного потенціалу Поділля, оцінка його ресурсних можливостей та визначення стратегічних напрямів розвитку туризму в регіоні з урахуванням сучасних економічних, соціальних та екологічних викликів. Для досягнення мети у статті визначено такі завдання: проаналізувати сучасний стан туристичної сфери Поділля (:дослідити рівень розвитку туристичної інфраструктури та оцінити кількісні та якісні показники туристичних потоків у регіоні); визначити ресурсний потенціал регіону (систематизувати природні, історико-культурні, етнографічні та гастрономічні ресурси Поділля, а також оцінити їх привабливість для різних видів туризму (культурно-пізнавального, екологічного, гастрономічного, подієвого тощо); виявити основні проблеми та виклики розвитку туризму в регіоні:(проаналізувати інфраструктурні обмеження, рівень промоції регіону, вплив соціально-економічних чинників та визначити загрози та бар'єри для ефективного використання туристичного потенціалу); розробити стратегічні напрями розвитку туризму на Поділлі (запропонувати заходи щодо покращення туристичної інфраструктури та сервісу, а також розглянути можливості цифровізації та маркетингового просування регіону в тому числі; обґрунтувати перспективи розвитку сталого туризму та інтеграції Поділля в національну та міжнародну туристичну систему). Виконання цих завдань дозволить розкрити туристичний потенціал Поділля як важливого туристичного регіону України та сприятиме його сталому розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За даними Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ) України, у 2024 році туристична сфера країни, не зважаючи на війну, принесла до бюджету майже 3 млрд. грн., що свідчить про поступове відновлення галузі після кризових явищ попередніх років. Зокрема, туристичний збір у 2024 році склав 273,1 млн. грн, що на 16% перевищує довоєнні показники. У розрізі регіонів, Хмельницька область, яка є частиною Поділля, продемонструвала позитивну динаміку. У 2024 році податкові надходження від туристичної галузі в області, в умовах повномасштабної війни, зросли на 10% порівняно з 2023 роком, що свідчить про зростання туристичної активності в регіоні. Варто зауважити, що у 2022–2024 роках спостерігалось поступове збільшення кількості внутрішніх туристів на Поділлі. Це пов'язано з обмеженнями на міжнародні подорожі та зростанням інтересу до вітчизняних туристичних напрямків. Кількість відвідувачів основних туристичних об'єктів, таких як Кам'янець-Подільська фортеця та Національний природний парк «Подільські Товтри», зросла на 15% у 2024 році порівняно з 2022 роком. Кількість зареєстрованих туристичних операторів та

агентств у регіоні також збільшилася на 12% у зазначений період, що свідчить про розвиток туристичної інфраструктури та бізнесу [1,4,6,7,9].

Природний потенціал Поділля є надзвичайно багатим та різноманітним, що створює можливості для розвитку екотуризму, рекреаційного та активного туризму. До основних природних об'єктів регіону належать, зокрема Національний природний парк «Подільські Товтри» – найбільший природний парк України, який входить до «Семи природних чудес України». Вздовж Товтрової гряди у межах Національного парку ми бачимо унікальні ландшафтні заказники, ботанічні – зоологічні пам'ятки природи, які є основою розвитку екологічного туризму.(див. табл. 1)

Таблиця 1

Топ 5 Національного природного парку «Подільські Товтри»

№ п/п	Назва Товтри	Характеристика
1.	«Сокіл», ландшафтний заказник	Одна з найвищих товар (Площа 0,56км. кв.), де зростають рідкісні та ендемічні види, зокрема зіновать біла та подільська, цибуля подільська, ковила волосиста.
2.	«Велика і Мала Бугаїха», ландшафтний заказник	Охороняються вкриті лісом товтри (Площа 0,67км.кв.), де зростає близько 10 видів рослин занесених до Червоної книги України.
3.	«Товтра Самовита», ботанічна пам'ятка природи	Єдине в області місце (Площа 0,25 км.кв.), де збереглася в первісному стані степова рослинність Зростають: сон широколистяний, горецвіт весняний, цибуля подільська, асплений гірський, авронія скельна.
4.	«Кармалюкова Гора», ландшафтний заказник	Заліснений товаровий кряж (Площа 7,65 км.кв.). Тут збереглися рідкісні види рослин: берека (реліктовий вид), клокичка периста, бруслина карликова, підсніжник білосніжний, скополія карніолійська.
5.	«Товтра Вербецька», ботанічний заказник	Охороняється ділянка степової рослинності (Площа 0, 15 км.кв.), де зустрічаються реліктові ендемічні види рослин, серед яких ковила волосиста, сон великий, сон чорніючий.

Створена автором [2,3,5,10]

Аналізуючи таблицю 1 ми можемо, зокрема виділити ландшафтний заказник «Сокіл». Це одна з найвищих товтр, де зростають рідкісні та ендемічні види такі як ковила волосиста, цибуля подільська. Також варто виділити «Товтра Самовита», ботанічна пам'ятка природи, єдине у межах Національного парку місце, де збереглася в первісному стані степова рослинність. Зростають: сон широколистяний, горецвіт весняний, авронія скельна. Унікальні вапнякові скельні утворення та карстові печери створюють ідеальні умови для туризму. Інший унікальний природний об'єкт це Дністровський каньйон – один із найбільших річкових каньйонів Європи, який приваблює туристів мальовничими краєвидами, можливостями для водного туризму та екологічного відпочинку. Окремо варто виділити Бакотську затоку, на дні якої знаходиться затоплена Бакота, яку ще називають «Подільською Атлантидою». Сьогодні ця територія є популярним туристичним маршрутом, де поєднуються історична спадщина, мальовничі краєвиди та енергетичні місця. Тут розташований ще один унікальний сакральний об'єкт це скельний монастир. Варто зупинитись на окремій локації, підземному царстві кришталевих печер Подільського краю це, зокрема печери Атлантида, Кришталева, Оптимістична та Блакитні озера. Вищезазначені печери є одні з найдовших і найкрасивіших печер у світі, які є одним із центрів спелеотуризму не лише Поділля [12]. Зауважимо, що у період 2022–2024 років було реалізовано кілька екологічних проектів, спрямованих на збереження та популяризацію природної спадщини регіону. Зокрема, створено нові екостежки (у межах Національного природного парку «Північне Поділля» запропоновано нові екостежки «Дивосвіт Менича», у Кам'янці – Подільському, а також «Давня Бакота»), , проведено заходи з відновлення біорізноманіття та покращено інфраструктуру для відвідувачів [2,3,4,5,10].

Отже підсумуємо, по – перше, різноманітність природних ландшафтів дозволяє розвивати рекреаційний, екологічний, активний та спортивний туризм. По – друге, оригінальність природних утворень (наприклад, товтровий кряж як унікальне карстове явище) підвищує туристичну конкурентоспроможність регіону. По – третє, збереженість екосистем сприяє розвитку сталого туризму

Поділля – край із визначною історією, де збереглися численні архітектурні пам'ятки, замки, палаци, сакральні споруди та етнографічні об'єкти. Регіон багатий на історико-культурні пам'ятки, які є важливими об'єктами культурного туризму. У 2023 році було завершено чергові етапи реставрації кількох ключових об'єктів, зокрема, Меджибізького замку, палаців Потоцьких у Тульчині та палацо – паркового комплексу Орловських у Маліївцях, що підвищило їхню привабливість для туристів [5,10,11]. Значимо, що Поділля має високу концентрацію історико-культурних пам'яток різних періодів, що створює широкі можливості для розвитку культурно-пізнавального туризму. Варто виділити фортеці та замки (див. табл. 2)

Аналізуючи таблицю 2 ми бачимо, що Кам'янець-Подільська фортеця (входить до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО) – одним із найбільш відвідуваних туристичних об'єктів України (~250 тис. туристів на рік). Збараський замок – важливий об'єкт середньовічної історії, який використовується як

кінематографічний майданчик, тоді як Меджибзький замок – архітектурний символ Поділля, реставрований та включений у туристичні маршрути, він пов’язаний з історією Богдана Хмельницького та поширенням хасидизму [2,4,6,7].

Таблиця 2

Топ 10 замків Поділля

№ п/п	Назва	Характеристика
1	Кам’янець – Подільська фортеця	Перлина Поділля та один із семи чудес України. Поєднання середньовічної архітектури та унікального розташування на скелі над каньйоном річки Смотрич
2	Збарзький замок	Однією з найцінніших пам’яток фортифікації XVI ст.. Тернопільської області є замок князів Збарзьких
2	Меджибзький замок	Велична фортеця XVI століття, що належала князям Острозьким та Хмельницьким. Відомий як « Білий лебідь Поділля »
3	Сатанівський замок	Руїни оборонної споруди XV століття, що розташовані в містечку Сатанів. Поруч – одна з найстаріших синагог України
4	Червоноградський замок	Казкові вежі-готи на фоні водоспаду та мальовничих пагорбів. Колись це була одна з найбільших резиденцій Польського королівства
5	Скала – Подільський замок	Атмосферні руїни замку XV століття, які стоять на стрімкій скелі над річкою Збруч
6	Жванецький замок	Фортифікаційна споруда на березі Дністра, яка відігравала ключову роль у війнах XVII століття
7	Старокостянтинівський замок	Побудований князем Костянтином Острозьким у XVI столітті. Тут зберігся величний палац та православна церква
8	Барський замок	Оборонна фортеця, заснована Боною Сфорца – дружиною польського короля. Хоча замок не зберігся повністю, Бар залишається історичним містом
9	Летичівський замок	Залишки потужної фортеці XVI століття, де зберігається чудотворна ікона Летичівської Богородиці
10	Чортківський замок	Фортифікаційна споруда у 1672 р. була резиденція намісника турецького пашалика. У 1683 р. господарем міста і замку став Андрій Потоцький, майбутній польний коронний гетьман

Створена автором [2,3,5,8,11]

Оригінальними є палаци у Самчиках в неокласичному стилі, так званий український Версаль, Потоцьких у Тульчині, садиби Шарівки, Сутківців, Голозубинці, Підлісний Мукарів – об’єкти, що можуть приваблювати вибагливого туриста. Чого лише вартує мандрівка до Подільського Манчестера – Дунаївці, із залишками ткацьких фабрик, які були піонерами науково – технічної революції на Поділлі. Туристам варто також відвідати Миньковецьку державу графа Войцеха Сицибора Морхоцького, розпочинати подорож варто із столиці – Миньковець та літньої резиденції графа в Отрокові, та побувати на святі «дожинок» [3,5,8,10,11], (див. табл. 3).

Таблиця 3

Рекреаційно–туристичні об’єкти Поділля

№	Населений пункт	Рекреаційно-туристичні об’єкти
1	м. Летичів	Михайлівська церква XVII ст. Замок, збудований у першій половині XVст. (за іншими даними у XVIст.) Костел Пресвятої Діви Марії (1546р.) Домініканський монастир (XVIIст.), у якому зберігається чудотворна ікона Летичівської Божої Матері
2	сmt. Меджибіж	Поховання засновника релігійної течії хасидів Баал—Шем-Това (Бешт) Церква (кінець XVIст.) Троїцький костел (1632 р.), на жаль сьогодні це руїни Замок (XIIIст.) Фортеця, двоповерховий палац, костел (XV- XVIст.)
3	с. Сутківці	Покровська церква-фортеця (XIV- XVст.) Руїни замку (XIV ст.), що разом з Покровською церквою-фортецею формували оборонний комплекс
4	м. Ізяслав	Комплекс споруд монастиря бернардинців (початок XVIIст.) Руїни замку 1539 р. Костел Святого Іоанна Хрестителя (1559, 1756 pp.)
5	с. Сатанів	Залишки міських воріт (на місці давнього південного в’їзду до міста) Замок (XV- XVIст.) Комплекс споруд Троїцького монастиря (XVI-XVIII ст.) Синагога (1532 р.)
6	м. Старокостянтинів	Залишки замку (1516-1571 pp.) князя Острозького Костел Святого Іоанна Хрестителя (1754 р.) Руїни костелу (1612 р.) Монастир домініканців.
7	сmt. Зіньків	Замок (XV ст.) Руїни місцевої фортеці Троїцький костел Поміщицька садиба XX ст.
8	с. Маліївці	Палац (1788 р.) Мур і міст з обелісками (XVIII ст.), Водонапірна башта і господарчі приміщення (початок XIX ст.),
9	с. Самчики	Палацово-парковий ансамбль (1814 р.) Стара брама з групою будівель Церква (XVIII ст.)

Створена автором [2,3,5,8,11]

Аналізуючи таблицю 3 бачимо церкви та костели Поділля, це визначні релігійні пам'ятки, що демонструють багатокультурну історію регіону. У Підлісному Мукарові є палацовий комплекс Завойка, про те родничком є неготичний костел святого Йосипа Обручника із унікальною архітектурою, діючим органом та неповторною акустикою. Свято-Покровська церква у Сутківцях є оригінальним взірцем оборонного будівництва Поділля, нині є діючим храмом і музеєм, який відвідують численні українські й зарубіжні туристи. Вона є одним з найдавніших в Україні середньовічних оборонних храмів. Варто виділити церкву Покрови Пресвятої Богородиці у Шарівці, яка є особливою сакральною пам'яткою, що репрезентує архітектурний тип вежовоготриконхового храму. Цікавою є церква Преображення Господнього у Поличинцях, вона має оригінальну архітектуру, яка нагадує корабель та має тризубну форму. Дана сакральна споруда визнана у 2007 році однією із «Перлин Поділля». Варто виокремити таку складову єврейської спадщини як (синагоги, хасидські місця паломництва в Меджибожі, Хмельницькому, Сатанові тощо [2,3,8,9,11].

Поділля багате на археологічні та етнографічні пам'ятки це, зокрема Трипільські поселення у Буші, Лука Врублівецька, Голоскові, Полонне, Калачківцях, Китайгороді, Старій Ушиці. Скіфські кургани симетрично розташовані по Поділлю, зокрема у Хмельницькому, Гайсині Ямполі, Іванківцях, Маліївцях. Давньоруські городища знаходимо у Кам'янці – Подільському, Губині, Гаряченцях, Глибові, Хребтієві, Карачківцях, Бакоті, Калосі, Княжполі, Княгинені, Усті, Колубаївцях (Кам'янець – Подільському районі) тощо. Місця козацької слави це Жванець Пилява, Буша, а козацькі могили є потенційні об'єкти для експедиційного туризму[10].

Отже, спробуємо узагальнити вище сказане, по – перше, висока концентрація культурної спадщини підвищує туристичну привабливість Подільського регіону. По – друге, різноманіття архітектурних стилів (готика, бароко, модерн) забезпечує інтерес до пізнання минувшини серед різних цільових груп туристів. По – третє, наявність об'єктів міжнародного значення (ЮНЕСКО, об'єкти кінематографу) сприяє залученню значної кількості іноземних туристів.

Окремо варто виділити подієвий, гастрономічний та етнографічний туризм, адже регіон славиться автентичною культурою, народними ремеслами та традиційною кухнею. Крім того, у регіоні активно проводяться культурні заходи та фестивалі, які сприяють популяризації місцевої культури та традицій. Наприклад, фестиваль «Respublica» у Кам'янці-Подільському у 2024 році зібрав понад 20 тисяч відвідувачів, що на 25% більше порівняно з 2023 роком. Міжнародний фестиваль повітряних куль "Кубок Поділля" – захоплюючий захід, який приваблює туристів з усього світу. Гастрономічні фестивалі (Подільський борщ - Борщів, Теофіполь, Маліївці, Медовий Спас - Хмельницький, Фестиваль крафтового сиру та вина – Умань, Гораївка) – популяризують місцеві кулінарні традиції [1,2,3].

Отже підсумуємо сказане, це у першу чергу спостерігаємо зростання туристичного сервісу, що забезпечує комфортні умови для туристів, а також розвиток подієвого туризму який підвищує загальний туристичний потік

Варто проаналізувати туристичну інфраструктуру та рівень сервісу. Так зазначимо, рівень розвитку туристичних послуг, зокрема наявність готельного фонду на 2024 рік складає понад 250 готелів та садиб різних категорій, зростає кількість екологічних та етнографічних комплексів. Зазначимо, що понад 30% туристів-відзначають високу якість гастрономічної складової, зокрема подільської кухні (борщ, вареники, млинці, медовуха), що стимулює розвиток гастрономічного туризму. Про те варто з'ясувати, які в умовах сьогодення існують інфраструктурні проблеми. Попри значний потенціал, туристична індустрія Поділля має цілу низку наявних проблем, які уповільнюють її розвиток. Так, зокрема спостерігаємо незадовільний стан автомобільних доріг (особливо до віддалених природних об'єктів), недостатня кількість готелів, кемпінгів, сучасних туристичних комплексів, а також слабка доступність деяких природних пам'яток через відсутність маркованих маршрутів. Інший чинник, який сповільнює раціональне використання туристичного потенціалу є недостатній рівень промоції регіону. Відсутність єдиної маркетингової стратегії для популяризації туристичних маршрутів. недостатнє використання цифрових технологій (інтерактивні карти, мобільні додатки, VR-тури) [1].

Проаналізуємо тенденції соціально-економічного впливу туризму та його економічний ефект для Подільського регіону, зокрема визначимо місце та роль прямих та непрямих доходів. У 2023 році підприємства сфери гостинності Поділля заробило понад 300 млн. грн. від туристичної діяльності. Регіональний туристичний збір зріс на 12% у 2024 році. Туризм забезпечує роботою ~10 тис. осіб (готелі, ресторани, музеї, транспорт, сувенірна продукція). Окремо з'ясуємо його вплив на становлення місцевих громад, адже розвиток сільського туризму сприяє підвищенню рівня життя в сільській місцевості та наповненню бюджету територіальних громад. Зазначимо, що підтримка національних традицій та ремесел сприяє збереженню культурної регіональної ідентичності. Отже, економічний потенціал туризму робить його важливим джерелом доходів для Подільського регіону, а соціальний ефект сприяє розвитку місцевих громад та покращенню якості життя [1].

Варто зауважити, що для перспективного розвитку туризму на Поділлі необхідно покращити стан туристичної інфраструктури, зокрема ремонт і будівництво нових доріг та розширення мережі готелів і хостелів. Також вкрай необхідна розбудова еко-кемпінгів та сільських садиб для зеленого туризму,

відновлення та реставрація історичних пам'яток, а також необхідна діджиталізація туристичних послуг. На часі створення онлайн-платформ з інтерактивними картами туристичних маршрутів. Особливо варто використовувати VR-тури для популяризації історичних пам'яток, а також заохочувати активну промоцію регіону через соціальні мережі та тревел-блогерів. Надзвичайно важливим є розширення туристичної пропозиції, у тому числі розвиток подієвого туризму, зокрема нові фестивалі, історичні реконструкції та ярмарки. Цікавою є ідея щодо створення гастрономічних турів, які поєднують дегустації подільських страв і знайомство з місцевими традиціями. Варто запровадити практику по створенню етнотуристичних маршрутів, що знайомлять туристів із традиційними ремеслами Подільського краю. Крім того, необхідно розвивати екологічний та сталий туризм, адже він дає можливість запроваджувати екотуристичні маршрути у національних парках, та організовувати волонтерські тури для відновлення культурної спадщини [2,3,4,5,6,7,10].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

1. Сучасний стан туристичної сфери Поділля, зокрема досліджено рівень розвитку туристичної інфраструктури, а також було оцінено кількісні та якісні показники туристичних потоків у регіоні. Кількість відвідувачів основних туристичних об'єктів, таких як Кам'янець-Подільська фортеця (склав 250 тис. туристів на рік) та Національний природний парк «Подільські Товтри», зросла на 15% у 2024 році порівняно з 2023 роком. Кількість зареєстрованих туристичних операторів та агентств у регіоні також збільшилася на 12% у зазначений період, що свідчить про розвиток туристичної інфраструктури та бізнесу. Зазначимо, що у 2024 році на теренах Поділля функціонує понад 250 готелів та садиб різних категорій, зростає кількість екологічних та етнографічних комплексів. Зазначимо, лише фестиваль «Respublica» та заходи із повітроплавання в Кам'янці-Подільському зібрали у 2024 р. понад 20 тис. відвідувачів.

2. Визначено ресурсний потенціал регіону, систематизовано природні, історико-культурні, етнографічні та гастрономічні ресурси Поділля, а також оцінено їх привабливість для різних видів туризму, зокрема культурно-пізнавального, екологічного, гастрономічного, подієвого тощо.

3. Було виявлено основні проблеми та виклики розвитку туризму в регіоні: Проаналізовано інфраструктурні обмеження, рівень промоції регіону, вплив соціально-економічних чинників та визначено загрози та бар'єри для ефективного використання туристичного потенціалу. Визначений соціально – економічний вплив на ефективність туризму Поділля, зокрема підприємства сфери гостинності заробили у 2023р. понад 300 млн грн від туристичної діяльності. Регіональний туристичний збір зріс на 12% у 2024 році, а туристична сфера забезпечує роботою понад 10 тис. осіб (готелі, ресторани, музеї, транспорт, сувенірна продукція).

4. Розроблено стратегічні напрями розвитку туризму на Поділлі. Запропоновані заходи щодо покращення туристичної інфраструктури та сервісу, а також можливості цифровізації та маркетингового просування регіону в тому числі;

5. Обґрунтовано перспективи розвитку сталого туризму та інтеграції Поділля в національну та міжнародну туристичну систему. Виконання цих завдань дозволить повноцінно розкрити туристичний потенціал Поділля як важливого туристичного регіону України та сприятиме його сталому розвитку.

Література

1. Державне Агентство Розвитку Туризму України. У 2024 році туристична сфера України принесла в бюджет майже 3 млрд грн. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2024-turistichna-sfera-ukrayini-prinesla-v-byudzheth-mayzhe-3-mlrd-grn>
2. Журба І.Є. Економіко-географічні засади раціонального природокористування Хмельницької області. Вісник Хмельницького національного університету. 2014, № 2, Т.1 С.186-190
3. Журба І.Є., Несторишен І.В., Матюх С.А. Реалізація державної туристичної політики в контексті регіонального розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022, № 4, Т.2, С. 56-61
4. Карпусь Л.В., Мельник О.Й. Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Україні та світі. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 200 с. URL: <http://lib.vtei.edu.ua/files/pokaznyku/pokaznyk3.pdf>
5. Кілінська К., Журба І. Палаці та парки Хмельницької області: навч.-метод. посібник. Чірівці: Чернівець. Нац. ун – т ім. Ю. Федьковича. 2021. 60 с.
6. Корж Л.В., Харчевнікова Р.І. Туризм у контексті глобалізації: сучасний стан і перспективи. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2013. – 150 с. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/652>
7. Павленко Л.В. Сучасний стан і проблеми розвитку туризму в Україні // Вісник ХНЕУ. 2015. №3. С. 95-102. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/4318/186.pdf>
8. Пламєницька О. Castrum Camenecensis. Фортеця Кам'янець : (пізньоантичний – ранньомодерний час). Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2012. 672 с. URL: <https://www.academia.edu/35596385/com>

-
9. Ступень М., Березівська О., Дудяк Р. Сучасний стан і перспективи розвитку туристично-рекреаційної галузі Львівської області. Економіка АПК. 2019. №1-2. С. 32-40. URL: <https://www.agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/com>
 10. Туристичний комплекс Хмельницької області: сучасний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник ХНУ. – 2019. – №4. – С. 110-118.
 11. Халайцан В. Мистецтво маєткового паркобудування Поділля XVIII – початку XX ст.: еволюція дослідницької традиції. Вісник Львівської національної академії мистецтв 2017. Вип. № 34. С. 89-107. URL: <https://visnyk.lnam.edu.ua/visnyk/2017/34/07a96b1f61097ccb54be14d6a47439b0>
 12. Ховалко А. Стан дослідження туристичного потенціалу карстових печер Поділля. Рекреаційна географія і туризм. Наукові записки. № 2. 2009. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20972/1/008Khovalko.pdf>

References

1. State Agency for Tourism Development of Ukraine. (2024). The tourism sector of Ukraine brought almost 3 billion UAH to the budget in 2024. [Online resource]. Retrieved from <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2024-turistichna-sfera-ukrayini-prinesla-v-byudzhet-mayzhe-3-mlrd-grn>.
2. Zhurba, I. Ye. (2014). Economic and geographical principles of rational nature management in the Khmelnytskyi region. *Bulletin of Khmelnytskyi National University*, (2), Vol. 1, 186-190.
3. Zhurba, I. Ye., Nestorshen, I. V., & Matyukh, S. A. (2022). Implementation of state tourism policy in the context of regional development. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, (4), Vol. 2, 56-61.
4. Karpus, L. V., & Melnyk, O. Y. (2017). *Current state and prospects for tourism development in Ukraine and the world*. Vinnytsia: VTEI KNTEU. [Online resource]. Retrieved from <http://lib.vtei.edu.ua/files/pokaznyky/pokaznyk3.pdf>.
5. Kilinska, K., & Zhurba, I. (2021). *Palaces and parks of the Khmelnytskyi region: Educational and methodological guide*. Chernivtsi: Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.
6. Korzh, L. V., & Kharchovnikova, R. I. (2013). *Tourism in the context of globalization: Current state and prospects*. Kherson: KhSU Publishing House. [Online resource]. Retrieved from <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/652>.
7. Pavlenko, L. V. (2015). Current state and problems of tourism development in Ukraine. *Bulletin of KhNEU*, (3), 95-102. [Online resource]. Retrieved from <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/4318/186.pdf>.
8. Plamenytska, O. (2012). *Castrum Camenecensis. The Kamianets Fortress: (Late Antique – Early Modern Times)*. Kamianets-Podilskyi: FOP Sysin O. V. [Online resource]. Retrieved from <https://www.academia.edu/35596385/com>.
9. Stupen, M., Berzevskaya, O., & Dudyak, R. (2019). Current state and prospects for the development of the tourism and recreation sector in the Lviv region. *Economics of the Agro-Industrial Complex*, (1-2), 32-40. [Online resource]. Retrieved from <https://www.agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/com>.
10. Tourism complex of the Khmelnytskyi region: Current state and development prospects. (2019). *Scientific Bulletin of KhNU*, (4), 110-118.
11. Khalaitan, V. (2017). The art of estate park construction in Podillia in the 18th – early 20th century: Evolution of research traditions. *Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*, (34), 89-107. [Online resource]. Retrieved from <https://visnyk.lnam.edu.ua/visnyk/2017/34/07a96b1f61097ccb54be14d6a47439b0>.
12. Khovalko, A. (2009). Research on the tourism potential of karst caves in Podillia. *Recreational Geography and Tourism. Scientific Notes*, (2). [Online resource]. Retrieved from <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20972/1/008Khovalko.pdf>.